

DOI 10.31558/2307-2318.2020.2.11

УДК 330.3

JEL: F01, Q01

Косса Алваро Сімао,аспірант кафедри міжнародних економічних відносин,
Донецький національний університет імені Василя Стусаa.kossa@donnu.edu.ua

ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ КРАЇН СУБСАХАРНОЇ ЗОНИ

У статті аналізується стан економіки країн регіону Африки південніше Сахари. У роботі проаналізовано виконання країнами регіону програми сталого розвитку «Цілей стійкого розвитку», що була розпочата у 2015 році і запланована до 2030 року. Завдяки аналізу було виявлено такі найбільші проблеми розвитку країн регіону Африки південніше Сахари як бідність (більше третини всіх працевлаштованих жителів країн Африки на південь від Сахари живуть менш, ніж на \$ 1,9 в день), відсутність якісної освіти (більше ніж чверть неписьменних людей світу живуть в країнах Африки на південь від Сахари) та відсутність надійного житла у значної частки населення (близько третини мільярду мешканців регіону живуть в трущобах або неформальних поселеннях). У статті проаналізовано показники країн регіону за рівнем розвитку людського потенціалу. Особлива увага у статті приділяється пошуку шляхів розв'язання соціальних проблем країн регіону. У статті запропоновано аналіз вплив рівня освіти на трансформаційні процеси країн Субсахарної зони.

Ключові слова: країни Африки південніше Сахари, програма «цілі в області розвитку», програма «Цілі стійкого розвитку», індекс розвитку людського потенціалу, трансформаційні процеси, сталий розвиток.

Рис. – 2, Табл. – 2, Літ. – 7.

Косса Алваро Сімао,аспірант кафедры международных экономических отношений,
Донецкий национальный университет имени Васыля Стусаa.kossa@donnu.edu.ua

ТРАНСФОРМАЦИОННЫЕ ПРОЦЕССЫ В КОНТЕКСТЕ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ СТРАН СУБСАХАРНОЙ ЗОНЫ

В статье анализируется состояние экономики стран региона Африки южнее Сахары. В работе проанализировано выполнение странами региона программы устойчивого развития «Целей устойчивого развития», которая была начата в 2015 году и запланирована до 2030 года. Благодаря анализу были выявлены следующие наибольшие проблемы развития стран региона Африки южнее Сахары - бедность (более трети всех трудоустроенных жителей стран Африки к югу от Сахары живут менее, чем на \$ 1,9 в день), отсутствие качественного образования (более четверти неграмотных людей мира живут в странах Африки к югу от Сахары) и отсутствие надежного жилья в значительной части населения (около трети миллиарда жителей региона живут в трущобах или неформальных поселениях). В статье проанализированы показатели

стран региона по уровню развития человеческого потенциала. Особое внимание в статье уделяется поиску путей решения социальных проблем стран региона. В статье предложен анализ влияния уровня образования на трансформационные процессы стран Субсахарной зоны.

Ключевые слова: страны Африки южнее Сахары, программа «цели в области развития», программа «Цели устойчивого развития», индекс развития человеческого потенциала, трансформационные процессы, устойчивое развитие.

Рис. – 2, Табл. – 2, Лит. – 7

Alvaro Simao Cossa,

postgraduate student of the Department of International Economic Relations,

Vasyl Stus Donetsk National University

a.kossa@donnu.edu.ua

TRANSFORMATION PROCESSES IN THE SUB-SAHARAN ZONE

The article analyzes the state of the economy of Sub-Saharan Africa. The paper analyzes the implementation of the sustainable development program "Sustainable Development Goals" by the countries of the region, which was launched in 2015 and is planned until 2030. The analysis identified the biggest development problems in Sub-Saharan Africa as poverty (more than a third of all employed people in Sub-Saharan Africa live on less than \$ 1.9 a day), lack of quality education (more than a quarter of the world's illiterate people). live in Sub-Saharan Africa) and the lack of secure housing for a large section of the population (about a third of the region's population lives in slums or informal settlements). The article analyzes the indicators of the region in terms of the level of human development. The article focuses on finding ways to solve social problems in the region. The article offers an analysis of the impact of the level of education on the transformation processes of the countries of the Sub-Saharan zone.

Keywords: Sub-Saharan Africa, development goals, sustainable development goals, human development index, transformation processes, sustainable development.

Fig. – 2, Tabl. – 2, Ref. – 7

Постановка проблеми. Країни Африки південніше Сахари утворюють частину світу, що відзначається найбільшими у світі суперечностями. Країни регіону мають величезний потенціал природних ресурсів. Територія достатньо забезпечена водою і характеризується відносно сприятливими умовами для розвитку сільського господарства. Значні трудові ресурси створюють прекрасні перспективи для розвитку. Але наявність певних перешкод заважає реалізації потенціалу соціально-економічного розвитку країн регіону. Більша частка з 48 країн регіону знаходяться на низькому рівні соціально-економічного розвитку та у різній мірі відчувають наступні проблеми: складна демографічна ситуація, бідність, нерівність доходів населення, голод, антисанітарія, національні конфлікти, військові конфлікти, неефективна структура економіки, корупція, наявність тіньової економіки, слабо розвинена інфраструктура, недостатній рівень освіти та інші.

Традиційні методи допомоги країнам, що розвиваються практично не дають перспектив довгострокового розвитку для регіону. Тому трансформаційні процеси у розвитку країн Субсахарної зони на сучасному етапі глобалізації пов'язані з переходом до принципів сталого розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням різних аспектів розвитку країн Африки на південь від Сахари займався достатньо вузький круг вчених. У працях

Г.В. Подбираліної та Д.Ч. Азіягба розглядалися фактори економічного зростання країн цього регіону [1]. Особливостям національних та міжнародних програм розвитку країн Африки південніше Сахари присвячено праці Гришиної Н.В.[2], І. Б. Маценко розглядала перехід між двома програмами сталого розвитку – від «Цілей в області розвитку», що реалізовувалася у період 2000 - 2015 років, до «Цілей стійкого розвитку», що була розпочата у 2015 році і запланована до 2030 року [3]. Зупинимося на аналізі останньої програми більш детально.

У 2015 році 193 держави затвердили 17 Цілей сталого розвитку (ЦСР) і домовилися кожні чотири роки оцінювати успіхи в їх досягненні. У 2019 році були підведені підсумки перших чотирьох років. Головний висновок світової спільноти: незважаючи на певний прогрес, повністю реалізувати до 2030 року поки не вдасться ні одну з ЦСР [4]. Можна виокремити такі найбільші проблеми для країн регіону Африки південніше Сахари:

Ціль 1: «Ліквідація бідності». Більше третини всіх працевлаштованих жителів країн Африки на південь від Сахари живуть менш, ніж на \$ 1,9 в день, не дивлячись на наявність роботи. Крім того, системами соціального захисту охоплені лише 13% дітей в країнах Африки на південь від Сахари.

Ціль 4: «Якісна освіта». Більше ніж чверть неписьменних людей живуть в країнах Африки на південь від Сахари.

Ціль 11: «Стійкі міста і населені пункти». У 2018 році в містах, в трущобах або неформальних поселеннях змушені були жити більше 1 млрд. людей у світі, близько третини з них доводиться на країни Африки на південь від Сахари.

Таким чином, можна стверджувати, що проблема є не тільки актуальною, а також потребує пошуку шляхів вирішення.

Формулювання цілей статті. Метою роботи є дослідження напрямів трансформаційних процесів в контексті сталого розвитку країн Субсахарної зони.

Виклад основного матеріалу. Більшість країн Африки на південь від Сахари належать до найменш розвинених країн світу. Найбільш розвиненим господарським комплексом серед країн регіону характеризується Південно-африканська республіка та Нігерія. Лише чотири країни з рівнем доходу вище середнього.

Очолюють рейтинг найбільш розвинених країн Африки Сейшельські острови, яким вдалося розвинути свою економіку за рахунок туризму та розвитку сфери послуг. Це є ще одним яскравим прикладом можливостей використання переваг концепції сталого розвитку. Високі доходи та відносно високий рівень економічного розвитку спостерігається останніми роками у Маврикію та Ботсвані. Але в країнах існує проблема нерівності доходів. Зокрема, у Ботсвані висока частка безробітних та бідних. Високі показники рейтингу Габону пов'язані головним чином з видобутком нафти.

Окремою темою є особливості розвитку Південно-Африканської Республіки. Країна забезпечена різноманітними природними ресурсами але розривається внутрішніми протиріччями, що накопичилися десятиріччями політики апартеїду та подоланням її наслідків.

У таблиці 1 представлено список країн Африки за показником Індексу розвитку людського потенціалу, які включені в Програму ООН «Доклад про розвиток людини», що опубліковано 9 грудня 2019 року [5].

Таблиця 1

Список країн Африки за рівнем розвитку людського потенціалу

Оцінка (Африка)	У глобальному рейтингу	Країна	Значення індексу	Зміна індексу 2017-2018
1	2	3	4	5
1	62	Сейшельські острови	0,801	0,001
2	66	Маврикій	0,796	0,003
3	82	Алжир	0,759	0,001
4	91	Туніс	0,739	0,001
5	94	Ботсвана	0,728	0,004
6	110	Лівія	0,708	0,004
7	113	Південно-Африканська Республіка	0,705	0,001
8	115	Габон	0,702	0,002
9	116	Єгипет	0,700	0,004
10	121	Марокко	0,676	0,001
11	126	Кабо-Верде	0,651	0,004
12	130	Намібія	0,645	0,002
13	137	Сан-Томе и Принсипі	0,609	0,006
14	138	Республіка Конго	0,608	0,001
14	138	Свазіленд	0,608	0,005
16	142	Гана	0,596	0,005
17	143	Замбія	0,591	0,002
18	144	Екваторіальна Гвінея	0,588	0,002
19	147	Кенія	0,579	0,005
20	149	Ангола	0,574	0,002
21	150	Камерун	0,563	0,003
21	150	Зімбабве	0,563	0,010
23	156	Коморські острови	0,538	0,001
24	157	Руанда	0,536	0,007
25	158	Нігерія	0,534	0,001
26	159	Танзанія	0,528	0,004
26	159	Уганда	0,528	0,004
28	161	Мавританія	0,527	0,003
29	162	Мадагаскар	0,521	0,003
30	163	Бенін	0,520	0,005
31	164	Лесото	0,518	0,004
32	165	Кот-д'Івуар	0,516	0,006
33	166	Сенегал	0,514	0,004
34	167	Того	0,513	0,003
35	168	Судан	0,507	
36	171	Джибуті	0,495	0,003
37	172	Малаві	0,485	0,003
38	173	Ефіопія	0,470	0,004

Продовження таблиці 1

1	2	3	4	5
39	174	Гамбія	0,466	0,007
39	174	Гвінея	0,466	0,003
41	176	Ліберія	0,465	0,001
42	178	Гвінея-Бісау	0,461	0,001
43	179	Демократична Республіка Конго	0,459	0,003
44	180	Мозамбік	0,446	0,004
45	181	Сьєрра-Леоне	0,438	0,003
46	182	Буркіна-Фасо	0,434	0,005
46	182	Еритрея	0,434	0,003
48	184	Мали	0,427	0,001
49	185	Бурунді	0,423	0,001
50	186	Південний Судан	0,413	0,001
51	187	Чад	0,401	
52	188	Центрально-Африканська Республіка	0,381	0,005
53	189	Нігер	0,377	0,004

Аналіз показників економічного розвитку країн Африки на південь від Сахари свідчить про те, що протягом останнього десятиріччя країни регіону відзначалися високими темпами економічного розвитку. У 2019 році Східна Африка стала лідером континенту за темпами економічного розвитку. Крім того, шість країн регіону увійшли до числа десяти світових лідерів за динамікою економічного зростання: Руанда, Ефіопія, Кот-д'Івуар, Гана, Танзанія и Бенін.

У 2019 році інвестиційні витрати склали більшу ніж споживання долю зростання ВВП, що свідчить про підвищення інвестиційної активності та є позитивним сигналом для перспектив розвитку країн регіону [6].

Концепція сталого еколого-економічного розвитку достала всесвітнє схвалення як основна парадигма світового розвитку. Безальтернативність сталого розвитку доказана як дослідженнями окремих міжнародних організацій («Римський Клуб», Міжнародний комітет по навколишньому середовищу і розвитку, Greenpeace та інші), так і динамікою та тенденціями світового розвитку.

Трансформаційні процеси розвитку країн Субсахарної зони пропонується розглядати через наступні аспекти концепції сталого розвитку: економічний, політико-правовий, соціальний, міжнародний, екологічний, інформаційний.

За рівнем економічного розвитку більшість країн Африки на південь від Сахари належить до країн, що розвиваються. Регіон відрізняється найбільшою часткою найменш розвинених країн у світі. Низький загальний соціально-економічний рівень розвитку країн регіону призводить до появи цілої низки інших проблем: міжнародної залежності, соціальної напруженості та політичної нестабільності, фінансової залежності, низької якості життя населення, безробіття, низької інвестиційної привабливості та інших.

Трансформаційні процеси розвитку країн Африки на південь від Сахари на сучасному етапі значною мірою пов'язані з використанням багатого та різноманітного природно-ресурсного потенціалу регіону. У регіоні зосереджено майже половина усіх

запасів золота та 40 % алмазів світу. Східна Африка є одним із світових лідерів за обсягами запасів міді. Значні запаси бокситів та фосфоритів зосереджені у Західній Африці. Родовища олова, залізної руди, нафти сконцентровані у Центральній Африці. Останніми роками значно зросли обсяги добичі нафти у країнах Субсахарної зони. Враховуючи на те, що природні ресурси регіону досліджені незначною мірою, існують велика ймовірність відкриття нових перспективних родовищ корисних копалин у різних країнах регіону.

Регіон Субсахарної зони є значним постачальником на світовий ринок таких продуктів, як бавовна, кава, деревина тропічних лісів, цукор, какао, тропічні фрукти. Разом з тим існує загроза розвитку монокультури, що призводить до скорочення виробництва інших продуктів, негативно впливає на екосистеми регіону, сприяє залежності від коливань кон'юнктури світового ринку та іншим негативним наслідкам.

Разом з тим, країнам регіону потрібно дуже обережно поводитися з сировинним напрямком розвитку. Глобалізація світової економіки може призвести до зацікавленості крупних світових корпорацій у використанні дешевої сировини африканських країн, що зробить їх «сировинними додатками» розвинених країн світу. Запобіганням цього повинно стати дотримання стратегічного плану розвитку добувної галузі під контролем державних органів країн Субсахарної зони, розвиток переробної промисловості та інфраструктури. Перехід до виробництва продукції зі значною долею доданої вартості значно збільшить ВВП країн, сприятиме появі нових робочих місць та потреби у кваліфікованих кадрах.

Одним з напрямків економічного зростання країн Субсахарної зони у контексті сталого розвитку є підвищення продуктивності праці. Перехід до інтенсивного типу ведення сільського господарства може забезпечити задоволення потреб населення в продовольчих товарах. Це питання гостро стоїть в окремих країнах Субсахарної зони, де використання екстенсивних методів ведення сільського господарства у сукупності з використанням примітивних засобів виробництва призводять до низької ефективності сільськогосподарського виробництва та провокують дефіцит продовольчих товарів та голод. Наприклад, площа сільськогосподарських угідь в Анголі становить 47,5%, у Кенії – 48,5%, у Малаві – 61,4%, у Мозамбіку – 63,5%, Мадагаскарі – 71,2%, та має тенденцію до зростання. У Бурунді цей показник становить 79,2%, у Лесото – 77,6%, у Нігерії – 77,7%, у Руанді – 73,4%, у ПАР – 79,8% [7]. В цілому по країнах Африки на південь від Сахари показник долі сільськогосподарських угідь від загальної площі території становить 43,7% – це друге місце серед регіонів світу після Південної Азії. Але більша частина цих земель використовується нераціонально, що зменшує показник продуктивності сільськогосподарських угідь.

Якщо аналізувати середню врожайність зернових культур у країнах Субсахарної зони, то вона становить 1496 кг/га. Це найменший показник у світі. Враховуючи швидке зростання чисельності населення регіону можна спрогнозувати брак продовольчих товарів у майбутньому, якщо не перейти до нових принципів ведення господарства.

Застосування сучасної техніки та технологій сприятиме збільшенню продуктивності праці та покращенню показників економічного розвитку країн регіону. Крім того, розвиток окремих галузей буде мати синергійний ефект за рахунок включення у виробничий ланцюг інших галузей промисловості, розвитку транспорту, інфраструктури, системи підготовки кадрів тощо. Тому важливо виокремити саме головні «галузі прориву», що мають найбільший потенціал та сконцентрувати зусилля на їх розвитку.

Покращення економічної ситуації буде сприяти підвищенню інвестиційної

привабливості країн, що призведе до появи нових можливостей і перспектив та матиме ефект мультиплікатора.

Аналіз індексу інновацій у 2019 році свідчить про те, що серед країн Субсахарної зони лідером з показником 34,0 пунктів є Південно-Африканська Республіка. І це не дивно, звертаючи увагу на той факт, що саме у цій країні протягом останніх десятиріч було сконцентровано основні виробничі і наукові потужності регіону. Кенія з 31,1 пунктів займає другу сходинку у рейтингу країн регіону за рівнем індексу інновацій. Далі у рейтингу розташувалися Маврикій – 30,6 пунктів, Ботсвана та Руанда – 27,4 пунктів, Сенегал – 26,8 пунктів, Танзанія – 26,6 пунктів [7]. Цей рейтинг багато в чому співпадає з рейтингом країн за рівнем економічного розвитку та темпами розвитку. І це не дивно, бо цілком пояснюється важливою роллю інновацій в процесі трансформацій економіки країн Субсахарної зони на шляху сталого розвитку.

Суттєвою мірою успіх трансформаційних процесів, спрямованих на сталий розвиток країн Субсахарної зони буде залежати від гармонізації політико-правових аспектів. Правове поле повинно бути зрозумілим та прозорим, сприятливим для інвесторів та забезпечувати стабільність у суспільстві та позитивне ставлення до соціально-економічних перетворень. Значною мірою цьому може сприяти досвід розвинених країн. Але на цьому шляху необхідно уникати помилкової парадигми розвитку. Кожна країна та регіон мають свої унікальні особливості, які потрібно враховувати при плануванні та реалізації заходів щодо економічного розвитку.

Міжнародний аспект сталого розвитку країн Африки пов'язаний, перш за все, з отриманням країнами регіону рівних прав на міжнародній арені з розвиненими країнами. Політика неоколоніалізму, що проводиться окремими розвиненими країнами ставить країни, що розвиваються у нерівні умови зі світовими лідерами. В результаті цього розрив рівня життя населення між найбільш розвиненими та найменш розвиненими країнами не тільки не зменшується, а навіть збільшується. Справедлива економічна політика на міжнародному рівні буде сприяти сталому розвитку у глобальному масштабі. Допомога найбільш розвинених країн повинна носити характер не гуманітарної допомоги, а позитивно впливати на економічний розвиток країн Субсахарної зони в довгостроковій перспективі.

Соціальний аспект сталого розвитку для країн Африки на південь від Сахари має величезне значення, оскільки будь-яка стратегія реалізується людьми. Якщо населення не буде сприймати концепцію сталого розвитку як головну і безальтернативну парадигму розвитку, то досягти мети сталого розвитку стане нереально. Головною перешкодою на шляху сприяння сталому розвитку серед населення країн, що розвиваються є низький рівень життя. Саме ця обставина потребує спрямувати подумки не у майбутнє, а на задоволення первинних потреб, що призводить до нераціонального використання ресурсів та інших негативних наслідків. Таким чином, замикається порочне коло дуального розвитку: багаті стають ще багатішими, а бідні – ще біднішими.

Соціальне розшарування суспільства у країнах Африки має значні розміри, що також має негативні наслідки на перспективи переходу до сталого розвитку. Тож одним з головних завдань у соціальній сфері переважної більшості країн регіону є підйом загального рівня забезпечення населення. Тільки задовольнивши первинні потреби населення зможе сприймати довгострокові перспективи. Як приклад можна згадати про намагання боротьби з опустелюванням у зоні Сахелю. Наприкінці минулого тисячоліття за допомогою світового співтовариства було зібрано достатньо коштів для закупівлі та висадки дерев та чагарників навколо Сахари. Це мало стримувати розростання пустелі у майбутньому. Але бідні місцеві мешканці не мали нагоду чекати і скормили ці рослини

своїм вівцям та худобі. Це загальна біда населення з низьким рівнем достатку – вони не думають про майбутнє, а саме це є стержнем концепції сталого розвитку.

Демографічна проблема у країнах Субсахарної зони пов'язана з найвищими у світі показниками народжуваності населення 35 осіб/1000 осіб населення. Серед лідерів регіону за показником народжуваності можна відзначити наступні країни: Ангола – 41 осіб/1000 осіб населення, Чад – 42 осіб/1000 осіб, Нігер – 46 осіб/1000 осіб. При цьому, значні складнощі в регіоні виникають через неправдиву урбанізацію. Населення прагне потрапити до міст, де розраховує на роботу та можливість забезпечити себе. Натомість, більша частка таких мігрантів не мають елементарних умов проживання. Частка населення, що проживає у міських нетрях становить в середньому 55%, що значно перевищує показник в інших регіонах світу. Серед країн, з найбільшою часткою населення, що не мають гідного місця проживання можна відзначити: Нігер – 70%, Сьєра-Леоне – 76%, Мавританія – 80%, Гвінея-Бісау – 82%, Сан-Томе і Принсіпі – 87%, Чад – 88%, Центрально-Африканська Республіка – 93% [7].

Перспективним можна вважати намагання підвищити рівень освіти населення африканських країн на південь від Сахари. Світовий досвід вказує на залежність показників зростання ВВП та розвитку освіти (таблиця 2) [7].

Таблиця 2

Залежність обсягу ВВП від рівня освіти населення
у країнах Африки на південь від Сахари

Рік	ВВП на душу населення, дол. США	Рівень освіти населення, %
2009	8,830,307	83,72
2010	9,551,336	84,104
2011	10,488,334	84,372
2012	10,605,208	84,726
2013	10,781,855	84,903
2014	10,952,344	85,284
2015	10,246,507	85,596
2016	10,281,909	85,895
2017	10,817,482	86,126
2018	11,381,681	86,301

Розвиток освіти повинен надати синергійний ефект. Достатній рівень освіти буде сприяти перетворенню робітників у кваліфіковану робочу силу, що підвищить продуктивність праці та рівень доходів населення. Доказано, що рівень освіти має зворотній зв'язок з народжуваністю, а саме демографічна проблема є однією з найгостріших у більшості країн Африки. Крім того, освічена людина сприймає перспективу та дбає про майбутнє, зокрема про екологічну компоненту розвитку суспільства (рис. 1).

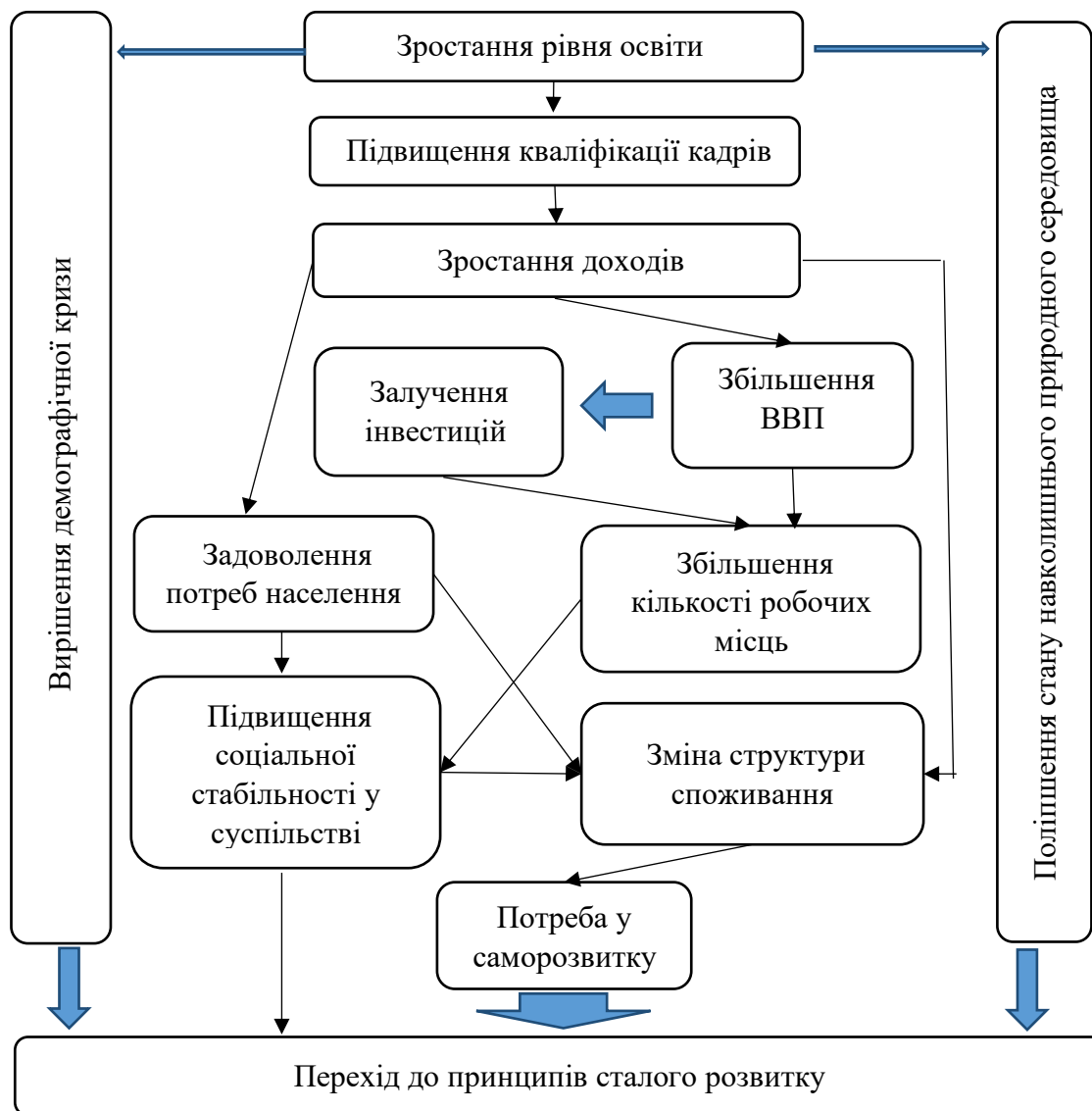

Рисунок 1. Вплив рівня освіти на трансформаційні процеси країн Субсахарної зони

Екологічний аспект сталого розвитку має на увазі гармонізацію взаємовідносин між суспільством та навколишнім середовищем. Екологічна ситуація в країнах Африки на південь від сахари досить неоднозначна. З одного боку, низький загальний рівень розвитку господарства у багатьох країнах та наявність окремих територій, на яких відсутня господарська діяльність, дозволяють зберегти природі екосистеми на значній території материка. Але, застосування застарілої техніки та технологій призводять до значних затрат природних ресурсів, вичерпання запасів сировини, забруднення навколишнього природного середовища. Безперечно, покращення економічних умов повинно призвести до підвищення достатку населення, що позитивно вплине на ставлення у суспільстві до навколишнього середовища.

Інформаційний аспект сталого розвитку має на увазі донесення до населення інформації, що позитивно впливає на дії та подумки населення. Це стосується не тільки ставлення до навколишнього середовища, як стверджують окремі фахівці. Найбільш важливим є зміна ставлення до кожного члена суспільства, розуміння причетності до

загальної справи створення кращого майбутнього. Тому усі аспекти сталого розвитку діють одночасно та тісно пов'язані між собою і повинні впроваджуватися одночасно з урахуванням національних, регіональних, економічних, міжнародних та інших особливостей (рис. 2).

Рисунок 2. Напрямок трансформаційних процесів в контексті сталого розвитку

Трансформаційні процеси переходу країн Субсахарної зони пов'язані з певними ризиками та викликами, але розуміння безальтернативності цього шляху повинно домінувати у суспільстві. Помилково буде вважати, що успіх на шляху сталого розвитку прийде досить швидко. Уся сукупність проблем країн регіону повинна вирішуватися поступово. Крім того, у кожній країні та регіоні мають враховуватися місцеві особливості та специфіка розвитку.

Висновки. Аналіз особливостей сучасно розвитку країн Субсахарної зони дозволяють виокремити головні проблеми соціально-економічного розвитку країн регіону: домінування низько ефективного сільського господарства, бідність, недосконала структура господарства, сировинна спрямованість розвитку, демографічна криза, наявність міжетнічних суперечностей та інші. Головним завданням на ближче майбутнє у країнах Африки на південь від Сахари має стати домінування у суспільстві розуміння необхідності переходу до принципів сталого розвитку – як основної парадигми розвитку на перспективу.

Трансформаційні процеси в контексті сталого розвитку країн Субсахарної зони повинні бути спрямовані на реалізацію значного природного та людського потенціалу регіону, залучення інвестицій, збереження високих темпів зростання економіки, досягнення соціальної стабільності, покращення структури господарства, перехід до інтенсивного типу ведення сільського господарства, підвищення продуктивності праці, застосування передової техніки та технологій, пошук «галузей прориву» та концентрація зусиль на їх розвитку з метою формування полюсів зростання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Подбиралина Г.В., Азиямба Д.Ч. Факторы экономического роста стран Африки к югу от Сахары: современные тенденции. *Контуры глобальных трансформаций: политика, экономика, право*. 2018. №11 (5). С. 38-54.
2. Гришина Н.В. Национальные и международные программы развития стран Африки южнее Сахары. Африка: Социальные и политические условия реализации Целей устойчивого развития (ЦУР). 2018. С. 107-124.
3. Маценко И.Б. От ЦРТ к ЦУР: искоренение нищеты в Африке южнее Сахары. *Азия и Африка сегодня*. 2018. №. 2. С. 52-58.
4. Доклад о Целях в области устойчивого развития, 2019 год. URL: <https://unstats.un.org/sdgs/report/The-Development-Goals-Report-2019-Russian.pdf>.
5. Human Development Report 2019 (Overview) URL: <http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr-2019-overview-english.pdf>.
6. Африканский банк развития спрогнозировал экономический рост на континенте. URL: <https://regnum.ru/news/economy/2847271.html>.
7. Индикаторы Світового банку. URL: <https://data.worldbank.org/indicator>.

REFERENCES

1. Podbyralyna, H., Azyahba, D. (2018). Faktoryi ekonomicheskogo rosta stran Afriki k yugu ot Saharyi: sovremennyye tendentsii. *Konturyi globalnyih transformatsiy: politika, ekonomika, pravo*, 11 (5), 38-54.
2. Grishina, N. (2018) Natsionalnyie i mezhdunarodnyie programmyi razvitiya stran Afriki yuzhnee Saharyi. *Afrika: Sotsialnyie i politicheskie usloviya realizatsii Tseley ustoychivogo razvitiya (TsUR)*, 107-124.
3. Matsenko I., (2018) Ot TsRT k TsUR: iskorenenie nischetyi v Afrike yuzhnee Saharyi. *Aziya i Afrika segodnya*, 2, 52-58.
4. Report on the Sustainable Development Goals. (2019). URL: <https://unstats.un.org/sdgs/report/The-Development-Goals-Report-2019-Russian.pdf>.
5. Human Development Report. (2019). URL: <http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr-2019-overview-english.pdf>.
6. Cherepanov, K. (2020). Afrikanskiy bank razvitiya sprognoziroval ekonomicheskii rost na kontinente. *Regnum*. URL: <https://regnum.ru/news/economy/2847271.html>.
7. World Bank indicators. (2020). URL: <https://data.worldbank.org/indicator>.